

Деякі аспекти доцільності встановлення кримінальної відповідальності за масові заворушення для осіб, які досягли 14-річного віку

В ст. 294 Кримінального кодексу України (далі – КК України) встановлюється кримінальна відповідальність за організацію та активну участь у масових заворушеннях. Відповідальність за вказаний злочин несуть як громадяни України, так і іноземні громадяни та особи без громадянства, які досягли 16-річного віку. У разі участі у масових заворушеннях підлітків у віці від 14 до 16 років, вони несуть відповідальність не за участь у масових заворушеннях, а за інші злочини, пов'язані з ними: вбивство, знищення майна, підпал тощо.

В ч. 2 ст. 22 КК України чітко визначено, за які злочини 14-16-річні підлітки підлягають кримінальній відповідальності. Однак вважаємо, що законодавець приділив недостатньо уваги питанню визначення вікового критерію осіб, що несуть кримінальну відповідальність за масові заворушення. Зауважимо, що за більшість злочинів, які вчиняються в ході масових заворушень, кримінальна відповідальність настає при досягненні особою 14-річного віку. Це, зокрема, умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121 КК України), умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 122 КК України), умисне знищення або пошкодження майна (ст. 194 КК України). Варто наголосити, що особи, котрі досягли 14-річного віку, несуть кримінальну відповідальність і за суміжний з масовими заворушеннями злочин – хуліганство, вчинене групою осіб (ч. 2 ст. 296 КК України)[1, с. 185].

Встановлення зниженого віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, обумовлене, насамперед, тим, що фізичний та інтелектуальний розвиток сучасної 14-річної особи дає їй змогу цілком усвідомлювати свої дії, вміти керувати ними, чітко розуміти шкідливість умисного посягання на громадський порядок, здоров'я, життя, волю, власність громадян тощо. Якщо ж зазначена особа вчиняє такі протиправні посягання, то вона свідомо і відверто демонструє свою неповагу до закону, вказуючи тим самим, свою зверхність над ним. Зрозуміло, що

на такі антисоціальні прояви слід адекватно реагувати [2, с. 113].

Зауважимо, що така практика має місце в зарубіжному кримінальному законодавстві. Зокрема, КК ряду країн світу також встановлюють знижений вік відповідальності суб'єктам відповідних складів масових заворушень. Наприклад, таким суб'єктом визнається фізична осудна особа, котра досягла 7-річного віку (ст. 32 КК Швейцарії), 12-річного віку (ст. 77 а КК Нідерландів), 13-річного віку (ст. 122-8 КК Франції), 14-річного віку (ст. 9 КК Республіки Корея, ст. 19 КК ФРН, ст. 41 КК Японії, ст. 17 КК Швеції). Водночас зазначимо, що на відміну від повнолітніх осіб, для неповнолітніх учасників масових заворушень кримінальний закон цих країн визначив більш м'які форми реалізації кримінальної відповідальності.

Що стосується КК країн колишнього СРСР, то в них також має місце встановлення зниженого віку для учасників масових заворушень. Зокрема, суб'єктами цього злочину визнаються осудні особи, котрі досягли 14-річного віку (ст. 225 КК Грузії, ст. 225 КК Латвії, ст. 285 КК Молдови).

В цьому зв'язку зазначимо, що результати проведеного нами анкетування свідчать про те, що працівники правоохоронних органів України схильні до того, щоб кримінальна відповідальність за участь у масових заворушеннях встановлювалася з 14-річного віку. Зокрема, 96 зі 165 опитаних респондентів (58 %) вважають за доцільне знизити вік, з якого наступає кримінальна відповідальність для осіб, що беруть участь у масових заворушеннях, до 14 років [1, с.240-243]. Адже їх частка серед суб'єктів даного злочину вагома і становить 20 % [3, с. 46].

Зважаючи на вказані обставини, та з метою посилення відповідальності неповнолітніх за участь у масових заворушеннях, вважаємо за доцільне встановити кримінальну відповідальність за активну участь у масових заворушеннях для осіб, котрі на момент вчинення злочину досягли 14-річного віку. Відповідно до цього, внести масові заворушення до переліку злочинів, встановлених ст. 22 КК України, за вчинення яких особи у віці від 14 до 16 років несуть кримінальну відповідальність.

Список використаних джерел:

1. Тараненко М.М. Кримінально-правова характеристика масових заворушень: Дис. ... канд. юрид. наук (12.00.08) // МОН України, Нац. технічний ун-т України "Київський політехнічний інститут" - Київ: - 2014р. - 255с.

2. Осадчий В. І. Кримінально-правовий захист правоохоронної діяльності. Монографія. / В. І. Осадчий. – К. : Атіка, 2004. – 334 с.

3. Тараненко Н. Н. Субъект массовых беспорядков / Н. Н. Тараненко // Закон и жизнь. – № 11 (Ноябрь, 2013). – Кишинёв. – С. 44-47.